

במסילה נעלה

מאת

הרב יואל רועי משדי שליט"א
מח"ס "במסילה נעלה" ור"מ בישיבת "נזר התורה"

מצות נר חנוכה מלמדת לקיים מצוות ה' במסירות ובהידור ולא בכדי לצאת ידי חובה

א נמצאים אנו סמוך ונראה לימי החנוכה הנעלים והקדושים, והנה עלינו לזכור יסוד גדול במצות נר חנוכה, שמתחילה כל כולו של נס חנוכה, היה מבוסס על הידור מצוה, שהרי היו יכולים להדליק גם בשמן טמא, אלא שרצו להדר במצוה זו, מבלי להסתמך על קולות והיתרים.

ובזה כבר תירצו קושית הפני יהושע במס' שבת (כא ע"ב), שהקשה, הרי קי"ל שטומאה הותרה בציבור, והיו יכולים להדליק גם בשמן טמא. והטעם בזה כאמור, שאף שמעיקר הדין יכלו להדליק בשמן טמא, מ"מ רצונם היה להדר במצוה ללא שום קולות.

ובס' דרכי מוסר להגר"י ניימן זצוק"ל (עמ' רצו), הוסיף ביישוב הדברים, שהקב"ה רצה ללמדנו שלא נחפש לעצמינו היתרים, כי אם יתחיל האדם לחפש היתרים, ימצא על כל דבר היתר. ולכן עשה הקב"ה נס פך השמן, להראות לנו הדרך, שלא לחפש כל מיני קולות והיתרים, אלא לקיים כפי הציווי. וכעין זה כתב הרמב"ן (ריש פרשת קדושים), שכונת התורה בציווי 'קדושים תהיו' היינו פרישות, וענינו להתרחק גם מדברים המותרים מן הדין, כמו הנאות ותענוגים יתירים, שאע"פ שהם מעשים שאינם אסורים לנו, ואדם אשר אינו נמנע מהם, אינו עובר איסור, מכל מקום נקרא נבל ברשות התורה. [והוסיף שם, שהעצה בזה שהאדם לא יסמוך על שיקול דעתו בלבד, אלא יתייעץ בכל דבר עם חכמי ישראל מורי הדרך המופלגים בתורה]. וכענ"ז כתב בתשובות והנהגות (ח"ה סימן רכג). וכמדומני שכן תירצו עוד כענ"ז.

ב ונראה להוסיף מעט על הדברים, שהנה כשראו בית חשמונאי שהיונים טמאו את כל השמנים, טרחו וחפצו בכל מאודם להשיג שמן טהור להדלקה, בכדי להדר במצוה, וכשראה ה' יתברך עד כמה ברצונם להדר במצוה, מדד להם באותה מידה, ועזרם ה' יתברך ועשה להם נס פך השמן שמצאוהו להדלקת המנורה, ואף הגדיל ה' יתברך את הנס שיספיק לשמונה ימים. שרצה הקב"ה להראות לנו, שאכן יש לאמץ את דרך החשמונאים, שלא לחפש היתרים, כי אם יתחיל האדם לילך בדרך זו, אזי ימצא על כל דבר היתר כאמור. ולפיכך הפליא הקב"ה את חסדיו עמנו בענין נס פך השמן.

שו"ר בדברי הב"ח סימן תרע, שכתב, שבחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתירשלו בעבודה, ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה וכו', וכשחזרו בתשובה "למסור נפשם על העבודה", הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה'.

ודע, שבית חשמונאי טרחו והחמירו לא רק בחיפוש אחר שמן טהור, כי אם גם בשאר חלקי מצות ההדלקה, שהדרו הן בשמן טהור והן בפתילות יפות ומהודרות, וכמבואר בדברי רבינו הבית הלוי (ע"ה"ת, חנוכה, בד"ה והמהדרין מן המהדרין), שזה שמצינו במצות נר חנוכה הידור לפנים מהידור, משום שעיקר הנס תכליתו היה רק משום הידור מצוה, ולא משום עיקר המצוה, שהרי היה בפך שמן להדליק בו לילה אחת, והיו יכולים לעשות פתילות דקות ביותר, שתהיה הפתילה חלק שמינית ממה שהיה רגיל להיות בכל יום מקודם, והיה מספיק לשמונה ימים, ובכך היתה מתקיימת עיקר המצוה, שהרי אין שיעור לעובי הפתילות, וכל הנס היה רק משום הידור מצוה שיהיו הנרות יפים כמו שהיו מקודם, ועל כן תיקנו חכמים במצוה זו הידורים יותר מבכל מצוה.

כלומר, באמת לא היה צורך בעצם הנס, כיון שטומאה הותרה בציבור, ואכן היו יכולים להדליק בשמן טמא, אלא שרצו להדר במצוה, הן בשמן טהור והן במעשה ההדלקה, מבלי להסתמך על קולות והיתרים כאמור. ויתכן שגם היתה כונתם בזה ללמד ולהורות, לשעה ולדורות, שאין להסתמך על היתרים וקולות, אלא יש לעשות המצוה באופן שהינו לכתחילה ביותר. [וכמובן כ"ז כשיש באפשרותו לטרוח ולהדר במצוה, אזי יעשה כל מאמץ לעשות כן. אך בודאי כשהשעה היא שעת הדחק, ואין לפניו שום ברירה אחרת מלבד עיקר הדין, בודאי שיעשה המוטל עליו לצאת ידי חובתו ככל שניתן, ואף בדיעבד, וכמו שמצאנו רבות בספרי הפוסקים להקל בכל מיני ענינים בשעת הדחק ובמצב של דיעבד].

ג] וידועים דברי הריב"ש בתשובה (סימן שצ) בשם הר"ן שכתב וז"ל: "שאפילו בעסקי העולם, כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול, ואפילו באפשר רחוק. ועל אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצוות שהן כבשוננו של עולם. ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ז"ל, ונכניס עצמנו במקום צר, ובמשעול הכרמים, שלא מדחוק כלל. אילו היה דבר שתהא השעה צריכה לו, על כל פנים החרשתי. אבל להניח את הודאי, ולתפוס את הספק בעניני המצוות, איננו ראוי בשום פנים". (והביאו מרן בבית יוסף או"ח סימן תרצ אות י, ורבים מהפרי).

ד] וכתב בס' פלא יועץ (ערך הידור מצוה), וז"ל: **העובד מיראה, אינו מבקש אלא לצאת ידי חובה. אבל העובד מאהבה לפי רוב החיבה מדקדק בה שלא תחסר כל בה וכו'.** ומה מאד יבוש ויכלם לעוה"ב האיש אשר הוא מקפיד על מלבושו וכלי תשמישו ובתי דירתו שלא יהא בהם קרוע ומטונף וכדומה, ומיפה ביתו בסיד וציורים וכיוצא, ובמצות ה' אינו מקפיד על קרעים וכיעורים. ואשרי האיש האוהב את קונו ומכבד ה' מהונו ומרבה הוצאות על המצוות להתנאות, ישא ברכה מאת ה' צבאות. ע"כ.

ה] ויסוד זה אנו מוצאים בגמרא סוכה (נב ע"ב, וכן בקידושין ל ע"ב): אם פגע בכך מנוול זה, (אם יצר הרע מתגרה בכך. רש"י) - משכהו לבית המדרש. וכבר העירו, הלא אדרבא, צריך לברוח מהיצה"ר ולא למשכו אליו לתוך בית המדרש.

ונראה לבאר בס"ד ע"ד הדרש, שהנה כאשר האדם נמצא "מחוץ לכותלי בית המדרש" ורואה את אנשי העולם, אזי יכול לבא בלבו מחשבה מוטעית, שהנה ביחס לאנשי העולם השפל הנמצאים בחוץ, הרי הוא נעלה מהם, שהרי הוא שומר מצוות, לומד תורה ומתפלל, ואילו הללו רחוקים מכל זה ר"ל. ודבר זה יכול לגרום לו לטעות שיש לו להסתפק בעבודת ה' באותה רמה שנמצא בה, ולא להדר במצוות, כיון שסו"ס ביחס לאנשי העולם הינו במעלה יתירה. אך כאשר נכנס האדם "לתוך בית המדרש", ורואה שם לומדי תורה מופלגים, עובדי ה' אמיתיים, שעדיין לא הגיע למעלתם, אזי מבין, שמה שחשב בהיותו בחוץ, מחשבת דמיון היא, ואדרבא, עליו להתאמץ יותר בעבודת ה', ולהתמיד יותר, כיון שרואה הוא שישנם עובדי ה' יותר מעולים ממנו, ומתמידים בתורה במעלה מופלגת ממנו. וישאף להיות כמותם.

וזהו שאמרו חז"ל, משכהו לביהמ"ד, היינו לתוך בית המדרש פנימה. והיינו כאמור, שהיצה"ר מסית לב האדם - בכדי לבטלו ולמונעו מתורה ומעבודת ה' - בתואנה שיש לו להרגיש הרגשת מיצוי בעבודת ה', ומפתהו ואומר לו, הלא בסה"כ לומד תורה אתה, ושומר מצוות הנך, ומה לך להתמיד בתורה יותר מדי. ראה גם ראה כמה ישנם "מחוץ לבית המדרש" והינם בדרגה פחותה ממך, ויש שאפילו בקושי לומדים. ואתה לעומת רבים שבחוץ הרי הנך מעולה וכו' וכו'. ובכך רוצה היצה"ר 'להרגיע' את האדם שיסתפק בעבודת ה' שלו, בלי להתמיד ולהדר יותר מדי, וח"ו לא ישאף לעוד ועוד כאמור.

[**ומלבד** הסכנה שאין האדם מתעלה עוד ועוד כעצת היצר כאמור, לא זו בלבד, אלא אם אינו מתעלה ברוחניות, ודאי הינו יורד מטה מטה, כיון שאי אפשר לאדם להשאיר באותה דרגה, וכמבואר בדברי מאור עינינו אדונינו הגר"א מוילנא בפירושו למשלי (טו כד), על הפסוק "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", שהאדם נקרא הולך, שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה, ירד מטה מטה ח"ו, היות ובלתי אפשרי שיעמוד האדם בדרגה אחת, וזהו "אורח חיים למעלה... למען סור..." כלומר, רק על ידי עליתו למעלה, לא ירד למטה שאולה].

ועל כן אמר - "משכהו לביהמ"ד", שם נערים עם זקנים ישבו ויתמידו בתורה, וישנם שם גם תלמידי חכמים מופלגים מאד, שאדם זה לא הגיע למעלתם. ואזי זה יגרום לו לראות שלא כדברי היצר שמהללו ומגדילו ביחס לאנשי העולם שמחוץ לביהמ"ד, ובכך חפץ הוא להמעטו מעבודת ה' כאמור, אלא אדרבא, האדם מראה הוא להיצה"ר שלא כדבריו, ומשיב לו, שהנה אתה היצר מראה לי במתכוין מה שמחוץ לבית המדרש דוקא, אך בא אתה וראה בתוך בית המדרש פנימה, בתוך העולם האמיתי, אשר ישנם תלמידי חכמים מופלגים, המדקדקים בקלה כבחמורה, שיש לי ללמוד מהם ולהגיע לדרגתם.

וממילא, מציאות זו בתוך כותלי בית המדרש תגרום לו לזנוח ולשלול עצת היצר, ולהדבק בתלמידי חכמים, בבחינת מוסיף והולך, להדר ולהתעלות עוד ועוד, והולך את חכמים יחכם. ולא ירגיש חלילה הרגשת מיצוי בתוה"ק ח"ו. [נתעוררתי לבאר כן בס"ד ע"פ מש"כ בס' ישמח לב על הש"ס ה"א, (להגרמ"ש הלוי זצ"ל. גאב"ד יאקא ועוד. נלב"ע ו' אייר ת"ש), שביאר באו"א בפתיחה לספרו].

וכתב מרן הגר"ח מוולאזין זיע"א בספרו רוח חיים - ע"ד המשנה באבות (א טו), אמור מעט ועשה הרבה - וז"ל: רצה לומר שתאמר תמיד ותחשוב שכל התורה שלמדת עד עתה וכל המצוות שקיימת, עדיין לא עשית כי אם מעט מן המעט. ותזרז עצמך ללמוד ולעשות עוד הרבה יותר ויותר. וזהו שאמר ועשה הרבה, שעל ידי כן תעשה הרבה. (ותקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, שתחשוב שמא הוא עשה יותר ממני). ע"כ.

ובס' מוסר ודעת (תרכ"ח) על הרמב"ם פ"ב מהלכות דעות ה"ז, (ד"ה אל תאמר), כתב בתוה"ד, אל תאמר שהמידות הרעות אין משתמשים בהם לעולם בשום פנים, אינו כך, כי כבר נמצא בדרכי ה' להשתמש בהם, וכמו כן להיות יקר רוח וגבה לב במדת הגאווה בעניני היראה ועבודה, שלא יספיק לו במה שיזדמן, אלא ימעט בעניניו כל מעשהו ותגבה נפשו למעלה תמיד, וכענין שנאמר ויגבה לבו בדרכי ה'. עיי"ש.

וכבר המליצו, 'בשמים ממעל' - בעניני שמים, ברוחניות, אל תסתפק במועט, אלא תשאף להיות כמו אלה שמעליך. ועל הארץ מתחת' - בענינים ארציים (דירה... רכב... מותרות...) תביט על אלה שמתחתך, שיש להם פחות ממך, ותשמח בחלקך.

להיות מוסיף והולך בעבודת ה'...